

Na ceste, alebo príbeh participatívneho rozpočtu v Banskej Bystrici

Alexandra Poláková Suchalová

Začiatky participatívneho rozpočtu (ďalej len PR) v Banskej Bystrici (ďalej len BB) siahajú do roku 2013, kedy sa začali objavovať paralelne dve iniciatívy, ktoré vnímali zavedenie PR za vhodný krok pre obyvateľov mesta Banská Bystrica. Občiansky aktivista, s psychologickým vzdelaním a založeným občianskym združením, ktorého zaujala myšlienka aktívneho zapojenie občanov do zmien: „Keď chcú niečo zmeniť, majú možnosť, nemusia len frflať, ale majú reálnu možnosť podieľať sa na tých zmenách“¹ na jednej strane a na druhej strane poslanca, roky pracujúceho v téme participácie a komunálnej politiky, ktorý, okrem iného, vníma PR ako „zdroj obnovenia legitimacy tým, že ľudia dostanú naozaj reálnu a hmatateľnú páku ako meniť okolie a viem, že ľudia najviac zaujíma to, čo sa deje pod ich oknami.“² Napriek tomu, že nešlo o koordinovanú aktivitu, ktorá v prvopočiatkoch nevznikala ani len spoluprácou, už v roku 2014 bol PR v BB prvýkrát zrealizovaný.

Zakladateľ OZ Via Altera, inšpirovaný myšlienkou PR v BA, oslovil členov OZ Utópia, ktoré je známe svojimi iniciatívnymi aktivitami zameranými na rozvíjanie témy participatívneho rozpočtu v mestách na Slovensku už takmer 10 rokov, s prosbou o spoluprácu... Spoločne zorganizovali niekoľko stretnutí, ktorých cieľom bolo zistiť záujem obyvateľov BB o tému participatívneho rozpočtu. Prvé šírenie myšlienky PR bolo postavené na snahe jednotlivca, ktorý ako sám konštatuje, mailom oslovil množstvo občianskych združení a reakciou bol sklamaný, aktívna odozva nebola žiadna. Sám uvažuje, čo bolo dôvodom - či všeobecná nedôvera tretieho sektora voči úradom, ktorú vníma ako existujúcu realitu, alebo fakt, že v tom čase jeho OZ nebolo príliš známe.³ Tému PR v spolupráci so spomenutým OZ Utópia propagoval prostredníctvom workshopov a tiež verejnou prezentáciou hosťky z Poľska, ktorá sa podelila o svoje skúsenosti s PR v Poľsku.⁴

Tiež boli uskutočnené viaceré aktivity smerom k poslancom resp. poslaneckým klubom mesta na zistenie ich záujmu o PR. Uskutočnilo sa aj stretnutie s vtedajším primátorom mesta, ktorého sa zúčastnili aj členovia OZ Utópia, aby poskytli teoretickú bázu o PR. Výsledky stretnutia však boli podobne rozpačité ako reakcie poslancov. Formálne primátor deklaroval záujem aj podporu, konanie v tom čase tomu záujmu však nenásvedčovalo, poslanci záujem neprejavili.⁵ Dôvody neboli jasné, je však možné sa domnievať, že keďže bola idea participatívneho rozpočtu paralelne rozvíjaná aj poslancom mestského zastupiteľstva (ďalej len MsZ), predsedom poslaneckého klubu Banskobystrická alternatíva, považovali reagovanie na túto tému za duplicitné. Spočiatku zdánlivo nemožné sa prekvapivo stalo reálnym a oveľa skôr ako bolo očakávané zo strany občianskych aktivistov. Práve spomenutý poslanec stál za presadením PR a jeho oficiálnym zaradením medzi aktivity, ktoré umožňujú obyvateľom podieľať sa mesta na tvorbe lokálnych politík.

Prvýkrát bol pojem *participatívny rozpočet* oficiálne zavedený v dokumente *Zásady rozpočtového hospodárenia mesta Banská Bystrica* (ďalej len *Zásady*) z roku 2013, ktoré ho definujú ako „proces priamej, dobrovoľnej a univerzálnej demokracie, v rámci ktorého môžu obyvatelia určitého miesta

¹ Rozhovor 1, vykonávaný osobne, rozhovor nahrávaný, 22.10.2018

² Rozhovor 2, vykonávaný osobne, rozhovor nahrávaný, 23.10.2018

³ Ibid.

⁴ Ibid. Viac pozri:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=19&ved=2ahUKEwialZrhlg_jAhWIBWMBHeKhBBoQFJASegQICBAC&url=http%3A%2F%2Fwww.transparency.sk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2015%2F08%2F%25C5%25A0imkovi%25C4%258D-Skalka2015.pptx&usg=AOvVawo6ptfwBjfmImo4VIUAzPcv

⁵ Rozhovor 2, vykonávaný osobne, rozhovor nahrávaný, 23.10.2018

(časti, štvrte mesta) diskutovať a rozhodovať o využití časti rozpočtu.“⁶. Ten v roku 2013, keď PR začínal, definoval základné parametre PR ako napr. mechanizmus tvorby a výšku finančného objemu, ktorý bude tvoriť PR, účel využitia vyčlenených financií, koordinátora PR a pod.

Prvý PR v BB vo výške cca 20 000 EUR bol realizovaný v spolupráci s výbormi mestských častí v jednotlivých volebných obvodoch, s tým, že účel využitia navrhnu „výbory mestských častí za aktívnej účasti obyvateľov v zmysle *Štatútu výborov a občianskych rád v meste Banská Bystrica*. Koordinátorom tvorby participatívneho rozpočtu a predloženia jeho návrhu na príslušný rozpočtový rok bola (v pôvodnom znení „je“) Komisia mestského zastupiteľstva pre rozvoj mestských častí.“⁷ Práve mechanizmus tvorby objemu balíka financií sa ukázal ako nevhodný, bol totiž výsledkom krátenia rozpočtu pre mestské časti, proti čomu sa búrili niektorí poslanci aj obyvatelia.⁸ Toto bolo poučením pre ďalšie roky a financie pre participatívny rozpočet boli vyčlenené priamo z rozpočtu mesta.⁹ Celkovo bol prvý pokus zaviesť participatívny rozpočet náročný a spájaný aj s negatívnymi emóciami na oboch stranách, ako aktivistov, tak aj zástupcov mesta BB. Ako však hodnotí jeden z iniciátorov PR v BB s odstupom času, bol veľmi poučný.¹⁰ V nasledujúcich rokoch sa postupne menila výška celkových financií vyčlenených na realizáciu PR v BB aj počet hlasujúcich, s výnimkou roku 2018, rástol. Prehľad základných dát o PR v BB od začiatku jeho realizácie sumarizuje tabuľka č.1.

Tabuľka 1 Prehľad základných informácií o participatívnom rozpočte v Banskej Bystrici

rok	celkové financie vyčlenené na PR	financie na jeden projekt	počet projektov podaných	počet schválených projektov	počet hlasujúcich
2014	19 455€	max. 5000 €	31	4	382
2015	19 343€	max. 5000 €	20 (3 stiahnuté/vyraďené)	5 resp.6	n.a.*
2016	20 000 €	max. 5000 €	12	4	505
2017	30 000 €	max. 5000 €	18	6	740
2018	40 000€	max. 5000 €	8	8**	253 (9 neplatných)
2019	40 000€	max.10 000€	16	4	737

Zdroj: autorka z relevantných zdrojov

* udeľovali sa aj mínusové body

**mesto realizovalo všetky projekty

⁶ Zásady rozpočtového hospodárenia mesta Banská Bystrica, [cit.31.7.2019] Dostupné na: http://materialy.banskabystrica.sk/mestska_rada/2013/2013_08_27/07%20-%20Zasady%20rozpoctoveho%20hospodarenia/Zasady%20rozpocetoveho%20hospodarenia_pripomienky.pdf, s.2

⁷ Ibid., s. 7

⁸ Pozri viac napr. Brutovská, G. a Marošiová, L. (2019). *Inšpiratívne riešenia zapájania obyvateľov do rozhodovacích procesov: Prípadové štúdie zo siedmich samospráv na Slovensku*. [elektronická verzia]. Dostupné na: <https://www.dvepercenta.sk/mala-asignacia/pripadove-studie-zo-siedmich-samosprav-slovenska/?fbclid=IwAR1Rq4X7S6CyaW1XdEXglteXezsp-rsOCCbtr8Cnal6ZqTHQ5yKZ-i6xBuM>

⁹ V rozpočte mesta Banská Bystrica na roky 2019-2021 nemá participatívny rozpočet samostatnú kapitolu ani program, je zaradený pod program 16 Administratíva. Viac pozri na: <https://mestobbwebo1storage.blob.core.windows.net/production/2019/01/Programovy-rozpočet-2019-2021-so-zpracovaným-pozmeňovacím%20návrhom-textová-časť-2.pdf>

¹⁰ Brutovská, G. a Marošiová, L. (2019). *Inšpiratívne riešenia zapájania obyvateľov do rozhodovacích procesov: Prípadové štúdie zo siedmich samospráv na Slovensku*. [elektronická verzia]. Dostupné na: <https://www.dvepercenta.sk/mala-asignacia/pripadove-studie-zo-siedmich-samosprav-slovenska/?fbclid=IwAR1Rq4X7S6CyaW1XdEXglteXezsp-rsOCCbtr8Cnal6ZqTHQ5yKZ-i6xBuM>

1. Smerom k Štatútu participatívneho rozpočtu v Banskej Bystrici

„Schválenie samotných *Zásad* je iba prvým krokom k zavedeniu PR v meste. Čakajú nás ešte dve ďalšie výzvy: dopracovať presnejšiu metodiku, ako sa suma 20 000 EUR bude rozdeľovať.“¹¹ Nevyhnutnosť zaviesť pravidlá rozdeľovania financií formou dokumentu záväzného pre všetkých zúčastnených aktérov boli skúsenosti iných samospráv, kde PR zažil neúspech práve z dôvodu nejasne resp. nedefinovaných pravidiel. Cieľ, základné pojmy, fázy PR a ďalšie významné detaily PR v BB boli ukotvené v prvom *Štatúte participatívneho rozpočtu Mesta Banská Bystrica* (ďalej len Štatút PR) v roku 2013.

Prvý Štatút PR bol vypracovaný participatívnym spôsobom so zapojením viacerých aktérov (podľa slov predkladateľa na ňom pracovalo vyše 20 ľudí) a bol inšpirovaný zahraničnými aj domácimi skúsenosťami. Následne prešiel niekoľkými ďalšími prerokovaniami a konzultáciami vrátane pracovného stretnutia „vedenia mesta, predsedov poslaneckých klubov, občianskej verejnosti a zamestnancov mestského úradu“¹² (ďalej len MsÚ). Po zapracovaní posledných pripomienok a prerokovaní mestskou radou (ďalej len MsR), bol zaradený na zasadnutie MsZ v decembri 2013, na ktorom bol 19 poslankyňami a poslancami (z celkového počtu 24) schválený.¹³ Proti schváleniu Štatútu PR hlasoval jeden poslanec z už vyššie spomenutého dôvodu: „v prvom rade chcem povedať, že nie som proti participatívnemu rozpočtu. Je to určite dobré, že sa aj ľudia budú zaujímať o to a vyberať jednotlivé akcie, projekty, ktoré podporia. Ale som proti tomu, že sa to berie z peňazí volebných obvodov. Nebol by som proti tomu, keby táto suma bola vyčlenená mimo tých našich 1,5 eura na občana.“¹⁴ 10. 12. 2013 sa Banská Bystrica stala tretím mestom na Slovensku otvoreným zapojiť svojich občanov do rozhodovania o účele využitia časti verejných financií.

Keďže na Slovensku neexistuje oficiálna definícia PR, každé mesto je vlastným autorom toho, čo do pojmu participatívny rozpočet zahrnie. PR v BB je „právne záväzný výstup rozpočtovej politiky Mesta, ktorý je výsledkom angažovania sa občanov pri prerozdelení časti verejných zdrojov Mesta. Cieľom PR je:

- demokratické, otvorené a spoločné využívanie verejných zdrojov na tvorbu a realizáciu vlastných nápadov pre zlepšenie mesta, samosprávy a komunity,
- umožnenie participácie čo najväčšiemu počtu obyvateľov Banskej Bystrice,
- flexibilnejšie reagovanie na potreby a požiadavky obyvateľov mesta,
- zvýšenie transparentnosti samosprávy“¹⁵

Okrem cieľa, Štatút PR obsahuje aj vysvetlenie ďalších základných pojmov ako je napr. participant, tematická skupina, koordinačná rada PR, verejné zvažovanie a návrh. Zaujímavým momentom je, že účasť na PR nie je viazaná na trvalý pobyt, aktívnym občanom postačuje aj prechodný pobyt, či dokonca potvrdenie o štúdiu v BB. Kľúčovým orgánom PR je tzv. koordinačná rada PR (ďalej KooR), ktorá sa každoročne mení a je nanovo zvolená účastníkmi prvého diskusného fóra. Je to „dobrovoľný, poradný, iniciatívny a kontrolný orgán PR“, ktorý si pre zastupovanie KooR volí hovorcu.¹⁶

¹¹ Bučko, M. (2.10.2013) *Banskobystričania budú priamo prerozdeľovať 20-tisíc eur z rozpočtu*. [cit.31.7.2019] Dostupné na: <https://bbonline.sk/banskobystriciania-budu-priamo-prerozdelovat-20-tisic-eur-z-rozpocetu/>

¹² Dôvodová správa k štatútu participatívneho rozpočtu. [cit.31.7.2019] Dostupné na: http://materialy.banskabystrica.sk/mestske_zastupitelstvo/2013/2013_12_10/08%20-%20Štatút%20participat%C3%ADvneho%20rozpočtu%20mesta/Dôvodova%20sprava%20PR.pdf

¹³ Zápisnica z 25. zasadnutia Mestského zastupiteľstva. [cit.31.7.2019] Dostupné na: http://mesto.banskabystrica.sk/index.php?id_menu=1570&module_action__2297__id_zas=13706&module_action__2297__id_type=5#m_2297

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Štatút Participatívneho rozpočtu mesta Banská Bystrica. (2019) [cit.31.7.2019] Dostupné na: <https://mestobbwebo1storage.blob.core.windows.net/production/2019/07/Úplné-znenie-Štatútu-participat%C3%ADvneho-rozpocetu-Mesta-Banská-Bystrica.pdf>, §2

¹⁶ Ibid.

Štatút PR je skôr dynamický dokument, ktorý reaguje na potreby meniaceho sa kontextu a každým rokom sa mierne vyvíja do podoby, ktorá čo možno v najväčšej miere reflektuje na potreby aktérov, ktorí do neho vstupujú a zároveň aj na kontext, ktorý jeho implementáciu ovplyvňuje. K jeho najzásadnejším úpravám prišlo práve po prvom a druhom konaní PR, kedy sa ukazovali najvýraznejšie nedostatky prvého Štatútu SR vo vzťahu k reálnemu priebehu PR. Prvé kolá PR v BB ukázali, že je nevyhnutné predĺžiť lehoty, keďže sa projekty nestíhali realizovať¹⁷ a že je zbytočné mať tri diskusné fóra - prvé a tretie boli zlúčené do jedného.¹⁸ Otvorenosť Štatútu PR je možné hodnotiť pozitívne, keďže umožňuje adaptáciu na meniace sa okolnosti a tiež reagovať na odhalené nedostatky, viditeľné len v reálnom priebehu participatívneho rozpočtu. Istá stabilita predpisov je však nevyhnutná, preto je vhodné meniť Štatút PR, keď sa ukáže, že je to potrebné.¹⁹ K ďalším zásadnejším zmenám v Štatúte PR prišlo v roku 2019, tie však budú popísané priebežne neskôr.

Štatút PR v BB s účinnosťou od roku 30. 4. 2019 popisuje proces PR nasledovne - ide o 2-ročný cyklus zložený zo siedmych fáz:

1. vyhlásenie PR
2. príprava a prvé diskusné fórum
3. podanie návrhov
4. kontrola návrhov
5. druhé diskusné fórum a rozhodovanie
6. hlasovanie
7. realizácia

Okrem obsahového popisu jednotlivých fáz obsahuje Štatút PR aj definovanie minimálneho štandardu informovania t. j. spôsoby, prostredníctvom ktorých bude informácia o jednotlivých fázach zverejnená: „...uverejnením oznamu aspoň v jednom printovom médiu na webstránke mesta, na úradnej tabuli a prípadne i inými spôsobmi v mieste obvyklými.“ Tento štandard poskytovania informácií sa ťahne celým Štatútom PR v BB. A aj v praxi takto funguje, o čom svedčí webstránka PR v BB <https://www.utopia.sk/liferay/web/banska-bystrica/domov> a aktívna verejná skupina *Participatívny rozpočet pre BB* na sociálnej sieti FB, v ktorej okrem jednostranného sprostredkovania informácií prebieha aj diskusia na rôzne témy týkajúce sa PR. Okrem týchto informačných kanálov sú informácie o priebehu PR v BB poskytované aj na už spomenutej stránke mesta www.banskabystrica.sk, online informačnom portáli bbonline.sk, na bystricoviny.sk či bystrica.dnes24.sk, ale aj v mestom mesačne vydávaných Radničných novinách.

2. Priebeh participatívneho rozpočtu

Proces PR v BB sa v zásade delí na tri časti - na prípravnú, rozhodovaciu a realizačnú a prebieha, ako už bolo spomenuté, počas dvoch rokov. Táto zmena nastala v roku 2019 ako reakcia na časovú krátkosť súvisiacu s realizáciou projektov, dovtedy boli cykly participatívneho rozpočtu jednorôčné. V prvom roku cyklu, ktorý bude vždy vyhlásený prvým diskusným fórom (ďalej len 1.DF), budú prebiehať stretnutia tematických pracovných skupín k príprave projektových návrhov; zber podnetov a nápadov od občanov mesta prostredníctvom formulára *Burza nápadov*; predkladanie projektov a následné rozhodovanie o nich. [...] V druhom roku cyklu prebehnú realizácie projektov, ktoré v procese rozhodovania zvažovaním a hlasovaním získali dostatočnú podporu zo strany verejnosti na to, aby mohli byť Mestom realizované. Na realizáciu projektov tak bude dostatok času“. ²⁰ Vyššie už bol v krátkosti naznačený obsah prvého roka v rámci dvojročného cyklu PR v BB, komplexnú informáciu však neposkytol a tá bude predmetom ďalšieho textu.

¹⁷ Rozhovor 1, vykonávaný osobne, rozhovor nahrávaný, 22.10.2018

¹⁸ Brutovská, G. a Marošiová, L. (2019). *Inšpiratívne riešenia zapájania obyvateľov do rozhodovacích procesov: Prípadové štúdie zo siedmich samospráv na Slovensku*. [elektronická verzia]. Dostupné na: <https://www.dvepercenta.sk/mala-assignacia/pripadove-studie-zo-siedmich-samosprav-slovenska/?fbclid=IwAR1Rq4X7S6CyaW1XdEXglteXezsp-rsOCCbtr8Cnal6ZqTHQ5yKZ-i6xBuM>

¹⁹ Rozhovor 1, vykonávaný osobne, rozhovor nahrávaný, 22.10.2018

²⁰ Oznámenie na FB skupine Participatívny rozpočet pre BB, 31.5.2019, autor: Miroslav Šimkovič

Prípravná fáza

Prípravná fáza sa teda skladá z časti **informačnej** a časti **analyticko-konzultačnej**. V prvej informačnej časti je dominantnou aktivitou tzv. prvé diskusné fórum (ďalej len 1.DF), ktoré zvoláva Koordinačná rada PR v spolupráci s Mestským úradom a opäť Štatút PR jasne definuje ako bude informácia o jeho konaní zverejnená.²¹

Súčasťou 1.DF je:

- krátke zhrnutie zrealizovaných návrhov z predchádzajúceho ročníka (ak boli niektoré návrhy zrealizované mestom v inom režime ako je PR, spomenú sa aj tie)
- hlasovanie o:
 - prioritných oblastiach realizácie návrhov PR
 - zriadení príslušných tematických skupín a ich koordinátorov
 - určenie termínu na podávanie návrhov, najneskôr do 30.6. príslušného kalendárneho roka
 - maximálna výška finančných prostriedkov na jeden návrh
 - termín konania druhého diskusného fóra (ďalej len 2.DF)
 - voľbe KooR²²

Z pohľadu otvorenosti procesu je dôležité poukázať na dve skutočnosti, ktoré definuje Štatút PR. Prvá je explicitné pomenovanie času, v ktorom bude 1.DF prebiehať „...v priebehu pracovného týždňa, v popoludňajších resp. podvečerných hodinách a je verejné“²³, čím sa znižuje náročnosť účasti na 1.DF napríklad z dôvodu pracovnej doby, resp. potreby zabezpečiť si povolenie od zamestnávateľa napr. čerpaním dovolenky. Druhým signálom otvorenosti 1.DF je fakt, že je **verejné**, čo je ešte umocnené otvorením hlasovania, ktorého sa „...môžu zúčastniť všetci prítomní účastníci.“²⁴ Tiež je z pohľadu transparentnosti procesu potrebné poukázať na fakt, že o priebehu 1.DF je vyhotovovaná zápisnica, ktorá sa zverejňuje na webovej stránke PR, čo však fungovalo len do roku 2016. Neskôr už zápisy vykonávané neboli. Dôvod, ako uvádza člen Koordinačnej rady, bola veľmi nízka účasť na 1.DF, hoci sám uznáva, že práve toto by nemalo byť dôvodom a že je to škoda.²⁵

Po skončení 1.DF nasledujú ešte tri aktivity prvej informačnej časti procesu PR v BB a to zber dát prostredníctvom formulárov „Burza nápadov“, individuálne konzultácie s občanmi a verejné stretnutia.²⁶ Burza nápadov je úplne novým, len od roku 2019 fungujúcim kanálom na zber podnetov od občanov. „Zámerom (pozn. autorky - burzy nápadov) je zbierať od vás (pozn. autorky - občanov) nápady, ktoré by sa dali "pretaviť" do projektov na stretnutiach tematických skupín. Autorov podnetov oslovíme mailom a prizveme ich k spolupráci.“²⁷ Burza nápadov je dostupná na webstránke <https://utopia.sk/liferay/web/banska-bystrica/burza-napadov>, kde je zároveň poskytnutá krátka informácia o tom, ako nápady podávať a užívateľsky prístupný elektronický formulár, ktorý okrem základných informácií o predkladateľoch nápadu obsahuje potrebu uviesť krátky popis nápadu, harmonogram riešenia, lokalitu a zaradiť ho do tematického zamerania medzi štyri základné témy (1. aktívne občianstvo a komunitný rozvoj, 2. zeleň v meste a verejné priestory, 3. kultúra, umenie a vzdelávania a 4. šport) a príp. je možnosť uviesť iné témy.

²¹ Viac pozri: Štatút Participatívneho rozpočtu mesta Banská Bystrica, §4

²² Štatút Participatívneho rozpočtu mesta Banská Bystrica. (2019) [cit.31.7.2019] Dostupné na: <https://mestobbwebo1storage.blob.core.windows.net/production/2019/07/Úplné-znenie-Štatútu-participat%C3%ADvneho-rozpo%C4%8tu-Mesta-Bansk%C3%A1-Bystrica.pdf>, §5

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Elektronická komunikácia s respondentom 1, 31.7.2019

²⁶ Štatút Participatívneho rozpočtu mesta Banská Bystrica. (2019) [cit.31.7.2019] Dostupné na: <https://mestobbwebo1storage.blob.core.windows.net/production/2019/07/Úplné-znenie-Štatútu-participat%C3%ADvneho-rozpo%C4%8tu-Mesta-Bansk%C3%A1-Bystrica.pdf>, §5

²⁷ Oznámenie na FB skupine Participatívny rozpočet pre BB, 2.6.2019 o 20:43, autor: Miroslav Šimkovič

Druhá, analyticko-konzultačná časť vytvára priestor na aktívne zapojenie občanov, ktorí majú záujem predložiť návrh občianskeho projektu. V rámci tejto fázy prebieha stretávanie tzv. tematických skupín vytvorených počas 1.DF, ktorých zámerom je vytvoriť na jednej strane priestor pre skontaktovanie občanov, ktorých spája tematický záujem v konkrétnej špecifickej oblasti a na strane druhej otvára príležitosť predstaviť a diskutovať svoj návrh či zámer ostatným členom tematickej skupiny. Skúsenosť s tematickými skupinami je hodnotená pozitívne a zároveň účasť na nej je „povinná jazda“ pre každého, kto chce predložiť projekt a získať financie na jeho realizáciu v rámci PR v BB. Z pohľadu predkladateľky projektu je príležitosť prediskutovania návrhu projektu v tematickej skupine veľmi osozná, keďže „...človek si to má aspoň možnosť utriať“²⁸ a zároveň získa aj názory iných. Priestor stretávania tematických skupín, ako konštatuje aj bývalý člen KooR, mohol byť vhodným priestorom na deliberáciu resp. zvažovanie²⁹, ktoré sa v realite PR v BB v podstate nikdy neudialo³⁰, ale tu by sa s ním v pravom slova zmysle dalo začať. Na druhej strane faktom je, že účasť na stretnutiach tematických skupín bývala pomerne nízka (okolo 20-30 ľudí), v zásade gro aktívnych participantov a ich podporovateľov bolo stabilné a tí sa aj stretnutí tematických skupín zúčastňovali.³¹ Jedným z dôvodov, ktoré boli uvedené, bola nedôvera resp. snaha chrániť si svoj nápad a strach z toho, že ho niekto „ukradne“. Zároveň sa pomerne často objavuje vyjadrenie v zmysle silnej súťaživosti v rámci PR v BB, ktorá môže indikovať nepochopenie hlavnej myšlienky participatívneho rozpočtu.

Analyticko-konzultačná časť procesu PR v BB sa, teda okrem vyššie uvedeného, zameriava aj na prácu s dátami ako analyzovanie občianskych podnetov, ich kategorizovanie, selekciu (vrátane vyhodnotenia projektov, ktoré je potrebné vzhľadom na nedodržanie minimálnych požiadaviek vyradiť) a pod., ako aj konzultovanie možnosti ich realizácie s príslušnými oddeleniami Mestského úradu BB. Táto časť tiež zahŕňa nevyhnutnú administratívnu zložku PR t. j. administratívu súvisiacu s realizovaním občianskych projektov.³²

Výsledkom prípravnej fázy PR v BB je konečný zoznam projektových návrhov, ktoré spĺňajú požiadavky a boli prediskutované v príslušnej tematickej skupine. Minimálne požiadavky na občianske projekty sú definované v §6 Štatútu PR, ktorý podrobne vymenováva nevyhnutné atribúty, ktoré musí návrh projektu obsahovať. Štatút PR v závere poskytuje prehľadný formulár, ktorý uľahčuje predkladateľom spracovanie projektovej dokumentácie. Okrem základných informácií o predkladateľovi vyžaduje anotáciu, podrobný popis projektu, časový harmonogram, rozpočet a pod. O finančné prostriedky v rámci PR sa môžu uchádzať tak fyzické, ako aj právnické osoby, staršie ako 15 rokov. Spracované návrhy je potrebné doručiť vytlačené na presne stanovené miesto - klientske centrum, príp. poštou a tiež elektronicky v textovej editovateľnej forme na zverejnenú emailovú adresu.³³ Ako hodnotí jedna z navrhovateľiek, proces podania projektového návrhu je jednoduchý a prehľadný. V prípade potreby je vždy možnosť sa obrátiť na KooR, ktorá ochotne pomôže s prípadnými otázkami.³⁴

Konečný zoznam projektových návrhov je podrobený kontrole, ktorú realizuje KooR a poverený zamestnanec mesta BB, tí zároveň nesmú byť navrhovateľmi projektu. Kontroluje sa každý návrh osobitne podľa jasne definovaných kritérií, ktoré definuje §7 Štatútu PR. Ak sa ukáže nedostatok v návrhu, v zmysle vyššie spomenutého §7 Štatútu PR má navrhovateľ možnosť v lehote max. 7

²⁸ Rozhovor 3, vykonávaný osobne, rozhovor nahrávaný, 2.8.2019

²⁹ Elektronická komunikácia s respondentom 1, 31.7.2019

³⁰ Brutovská, G. a Marošiová, L. (2019). *Inšpiratívne riešenia zapájania obyvateľov do rozhodovacích procesov: Prípadové štúdie zo siedmich samospráv na Slovensku*. [elektronická verzia]. Dostupné na: <https://www.dvepercenta.sk/mala-asignacia/pripadove-studie-zo-siedmich-samosprav-slovenska/?fbclid=IwAR1Rq4X7S6CyaW1XdEXglteXezsp-rsOCCbtr8Cnal6ZqTHQ5yKZ-i6xBuM>

³¹ Rozhovor 3, vykonávaný osobne, rozhovor nahrávaný, 2.8.2019

³² Štatút Participatívneho rozpočtu mesta Banská Bystrica. (2019) [cit.31.7.2019] Dostupné na: <https://mestobbwebo1storage.blob.core.windows.net/production/2019/07/Úplné-znenie-Štatútu-participat%C3%ADvneho-rozpo%C4%BEtu-Mesta-Bansk%C3%A1-Bystrica.pdf>, §5

³³ Ibid., §6

³⁴ Rozhovor 3, vykonávaný osobne, rozhovor nahrávaný, 2.8.2019

kalendárnych dní návrh doplniť. To jasne poukazuje na fakt, že kontrola návrhov nechce byť represívnou, ale naopak, chce motivovať predkladateľov k čo možno najlepšie spracovaným návrhom. Zároveň nezariadenie návrhu do rozhodovania musí byť odôvodnené a dôvod zverejnený a oznámený navrhovateľovi.

Finálny zoznam návrhov je následne spracovaný do katalógu projektov, ktorý je zverejnený na internetových stránkach v zmysle Štatútu PR. Elektronická prezentácia projektov je zabezpečená formou online-brožúry, v ktorej je možné listovať a oboznámiť sa s návrhmi občianskych projektov, na základe ktorých je následne možné informovane a uvedomele diskutovať a hlasovať v ďalších fázach PR v BB.³⁵

3.1.2 Rozhodovacia fáza

Rozhodovacia fáza spočíva v dvoch resp. troch aktivitách, ktoré sa v rámci nej vykonávajú a to druhé diskusné fórum (ďalej len 2.DF) a rozhodovanie – kvalitatívne, inými slovami verejné zvažovanie, a kvantitatívne prostredníctvom hlasovania za projekt/y na vybranom mieste fyzickým odovzdaním hlasu. Podrobnostiam ako termíny konania jednotlivých aktivít a ich obsahová náplň sa dôsledne venuje Štatút PR. Zjednodušene, v rámci 2. DF je poskytnutá informácia o počte podaných návrhov, spôsobe ich kontroly a o nezaraďovaných návrhoch spolu s odôvodnením nezaraďovania. Následne dostávajú priestor navrhovatelia, ktorí svoje návrhy najprv predstavia a potom je o nich možnosť diskutovať. Po ukončení diskusie sa prechádza k prvej z dvoch zložiek rozhodovacieho procesu v rámci PR v BB a síce k verejnému zvažovaniu. „Výsledkom kvalitatívneho rozhodovania (verejného zvažovania) je rozhodnutie o poradí projektov od najúspešnejšieho projektu po najmenej úspešný. Toto poradie zostavujú účastníci verejného zvažovania podľa vopred spoločne sformulovaných a zverejnených kritérií. Poradie projektov je potvrdené podpisom každého účastníka verejného zvažovania.“³⁶ Nastavenie verejného zvažovania v BB je otvorené, môže sa ho zúčastniť „... aj verejnosť, avšak samotného hodnotenia projektových návrhov sa môžu zúčastniť len predkladatelia projektov, pokiaľ KooR neurčí inak.“³⁷ Verejné zvažovanie, ako bolo vyššie uvedené, má odporúčací charakter, to je však zmena v znení Štatútu PR platná od júla 2019.

Verejné zvažovanie sa napriek existencii PR v BB od roku 2014 podarilo uskutočniť len raz resp. „... deliberácia takmer nikdy neprebehla“, konštatuje respondent 1. Dôvody uvádza dva a síce nejasná predstava členov KooR ako by mala byť deliberácia realizovaná a tiež malá ochota členov KooR deliberáciu uskutočniť. Zloženie KooR totiž nie je stabilné, každý rok dochádzalo k obmene niekoľkých členov. „Až v r. 2018 sme sa v KooR stretli taká zostava, ktorá bola v zhode, že je to žiadúca vec a zhodli sme sa aj na tom, že je treba konečne to realizovať a tak sme tomu dali v Štatúte PR patričné miesto.“³⁸ To v praxi znamenalo, že verejné zvažovanie dostalo rovnakú váhu ako fyzické hlasovanie, inými slovami váhy oboch typov rozhodovania boli rovnaké a umiestnenie projektov v oboch typoch rozhodovania t. j. v kvalitatívnom (verejné zvažovanie) aj kvantitatívnom (fyzické hlasovanie) sa malo priemerovať.³⁹ Toto však platilo len veľmi krátko. Po prvom skúšobnom verejnom zvažovaní 28. 3. 2013 sa proti rovnakej váhe kvalitatívneho rozhodovania v porovnaní s kvantitatívnym rozhodovaním ozvalo viacero nesúhlasných hlasov, čo vyústilo do opätovnej zmeny Štatútu PR platnej od 25. 6. 2019, v ktorej dostalo verejné zvažovanie len odporúčací charakter.

Posledným krokom rozhodovacej fázy je samotné hlasovanie, otvorené po ukončení verejného zvažovania. Hlasovať je možné do prenosnej schránky na dvoch miestach v BB (kancelária prvého

³⁵ Viac pozri tu: <https://utopia.sk/liferay/web/banska-bystrica/archiv-projektov>

³⁶ Štatút Participatívneho rozpočtu mesta Banská Bystrica. (2019) [cit.31.7.2019] Dostupné na: https://utopia.sk/liferay/documents/2867538/4553638/Štatút-PRBB-2019_2.pdf/8b956821-31e8-4d31-a9b9-d1d7872d4bcc,§8

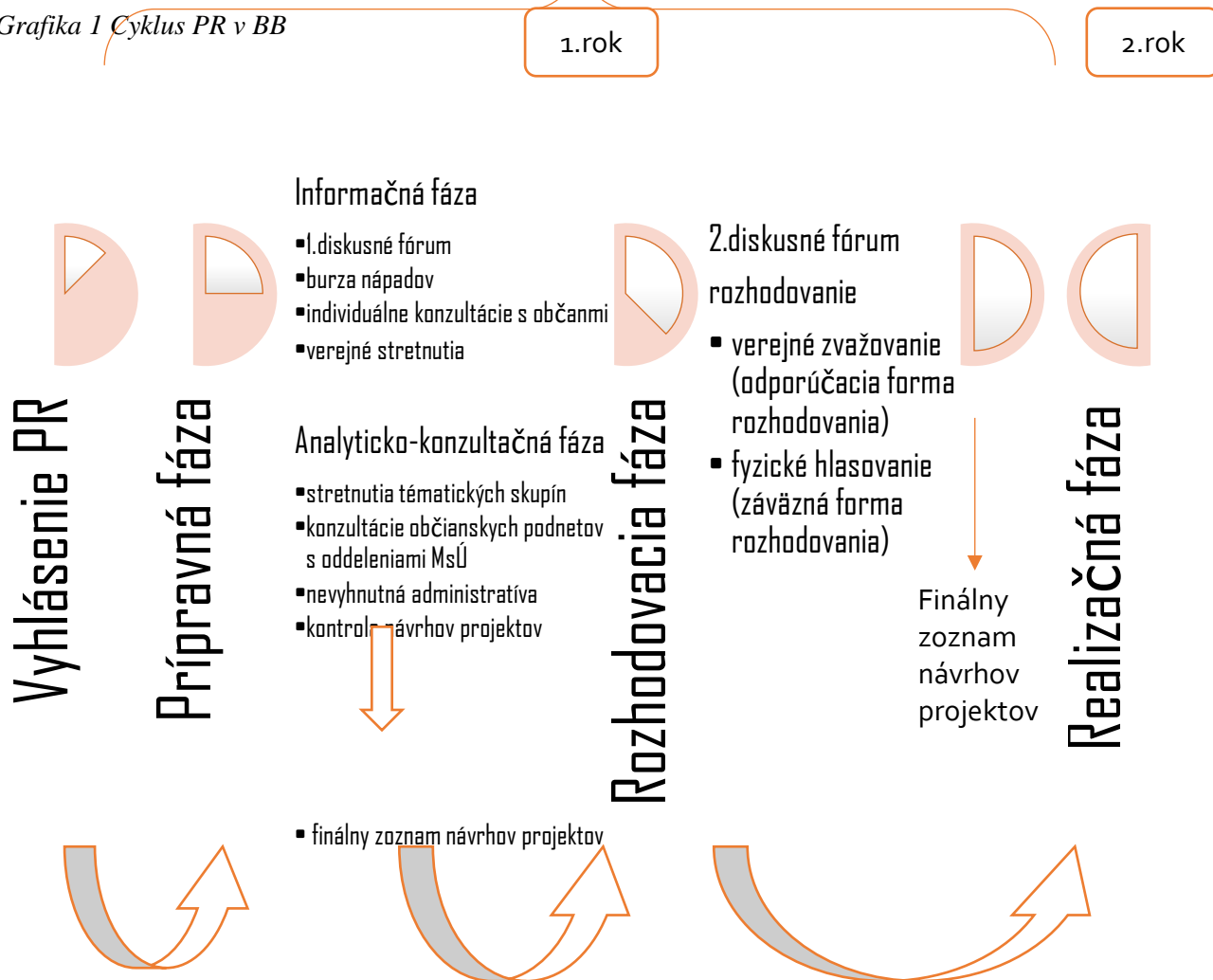
³⁷ Ibid.

³⁸ Elektronická komunikácia s respondentom 1, 31.7.2019

³⁹ Viac pozri Štatút Participatívneho rozpočtu mesta Banská Bystrica. (2019) [cit.31.7.2019] Dostupné na: https://utopia.sk/liferay/documents/2867538/4553638/Štatút-PRBB-2019_2.pdf/8b956821-31e8-4d31-a9b9-d1d7872d4bcc,§8, bod 12

príjmu MsÚ a kancelária informačného centra), kde môžu občania odovzdať hlas počas 15 pracovných dní od vyhlásenia začiatku hlasovania KooR minimálne jednému a max. 4 projektom. Hlasovania sa môžu zúčastniť všetky fyzické osoby nad 15 rokov s trvalým alebo prechodným pobytom v Banskej Bystrici a tiež každý, kto preukáže, že študuje v Banskej Bystrici.⁴⁰ Ďalej Štatút PR definuje platnosť hlasovania, ktoré je podmienené účasťou (aj na 2.DF) minimálne 60 participantov a ďalšie administratívne úkony ako napr. vyhotovenie a zverejnenie zápisnice a pod., ktoré všetky zabezpečuje KooR (otvorenia prenosnej schránky sa zúčastňuje aj poverený zamestnanec mesta BB).⁴¹ Záverom rozhodovacej fázy je konečný zoznam občianskych projektov, ktoré získali najviac hlasov a budú realizované. Tie sú následne odovzdané primátorovi mesta, ktorý „zabezpečí ich realizáciu v zmysle osobitných predpisov, pričom majú byť zrealizované do konca nasledujúceho rozpočtového roka.“⁴² Aj neúspešné návrhy sú odovzdané mestu, a to pre prípad, že by sa ich mesto rozhodlo realizovať prostredníctvom iných finančných prostriedkov ako je participatívny rozpočet. Cyklus participatívneho rozpočtu sa uzatvára prezentáciou realizovaných občianskych projektov na 1. DF nasledujúceho cyklu PR v BB. Cyklus PR v BB je zobrazený v grafike č. 1.

Grafika 1 Cyklus PR v BB

Zdroj: Autorka podľa relevantných dokumentov

⁴⁰ Ibid., §2, bod 2

⁴¹ Štatút Participatívneho rozpočtu mesta Banská Bystrica. (2019) [cit. 31.7.2019] Dostupné na: https://utopia.sk/liferay/documents/2867538/4553638/Štatút-PRBB-2019_2.pdf/8b956821-31e8-4d31-a9b9-d1d7872d4bcc, §8

⁴² Ibid, §9

2019 - rok zmien participatívneho rozpočtu v Banskej Bystrici

Ako už bolo vyššie spomenuté v roku 2019 došlo hneď ku niekoľkým zásadným zmenám v procese realizovania PR v BB vo veľmi krátkej časovej nadväznosti. K prvej zmene Štatútu PR došlo jeho schválením na zasadnutí MsZ 30. 4. 2019 uznesením č. 129/2019. V tejto zmene bolo zahrnuté predĺženie cyklu PR v BB z jedného na dva kalendárne roky. Zmena vyplývala hlavne zo skúseností realizovania participatívnych rozpočtov v uplynulých piatich rokoch. Dôvodová správa konkrétne uvádza dôvody pre zmenu ako „väčší časový priestor na procesy participatívneho rozhodovania, zlepšenie procesu rozhodovania, možnosť zapracovania schválených projektov do rozpočtu mesta na nasledujúci rok, väčší časový priestor na realizáciu projektov (celý nasledujúci rok).“⁴³ Bola tiež zavedená vyššie spomenutá Burza nápadov, ako ďalší kanál na získavanie podnetov od občanov na potenciálne zmeny v meste a v neposlednom rade bol zmenený spôsob rozhodovania v zmysle posilnenia pozície verejného zvažovania resp. jeho vyrovnania na úroveň fyzického hlasovania (viac pozri s. XXX). Štatút PR z apríla 2019 hovorí o verejnom zvažovaní ako o „mäkkej“ forme hlasovania, ktoré si vyžaduje účasť informovaných participantov, ktorí sa takými môžu stať okrem vlastného záujmu o projekty aj vďaka prezentácii projektových návrhov a následnej diskusii. Poslednou zmenou bolo predefinovanie fyzického hlasovania, kde podmienkou platnosti odovzdania hlasu je podporenie minimálne dvoch projektov. Dôvodom tejto zmeny bola, podľa slov respondenta 1, najmä snaha o eliminovanie prehnannej súťaživosti medzi predkladateľmi, ktorá by mohla viesť k vytváraniu organizovaných skupín s cieľom získať čo najviac hlasov pre realizáciu predloženého projektu aj tým, že na seba „strhnú pozornosť“ a reálne občania ani nevedia za aký projekt a prečo hlasujú. (Respondent 1) Zároveň tiež išlo o podporenie záujmu verejnosti o projekty tým, že musia zahlasovať za viac ako jeden projekt, čo by ich malo motivovať k záujmu o obsah projektov, viac ako o marketing alebo osobnosť predkladateľa.⁴⁴ Okrem uvedených zmien sa pokúsila KooR zaviesť aj online hlasovanie ako tretiu formu rozhodovania, na to však mesto zatiaľ nemá vytvorené také podmienky, aby mohlo byť realizované bezpečne a spravodlivo (napr. aby nedochádzalo k viacnásobnému hlasovaniu). Práve posledné dve zmeny vyvolali kritické hlasy verejnosti aj niektorých poslancov, čo následne viedlo k čiastočnej spätnej zmene Štatútu PR.

Po menej ako dvoch mesiacoch od zavedenia zmien boli tieto zmeny kritizované a nazvané „nedemokratickými anomáliami“, napriek tomu, že príprava zmien bola, podľa vyjadrenia predkladateľa novelizácie Štatútu PR z apríla 2019, realizovaná v spolupráci mesta a KooR. Nová podoba štatútu PR bola predložená na pripomienkovanie aj príslušnej Komisii pre modernú samosprávu a mestské časti - návrh bol odporučený na schválenie, podobne aj Mestskou radou a následne aj MsZ, kde ani v rozprave neboli vyjadrené výhrady voči verejnému zvažovaniu, či podmienke hlasovať minimálne za dva projekty. Poslanci sa venovali možnosti internetového hlasovania, propagácie participatívneho rozpočtu zo strany mesta ako aj prechodnému obdobiu zavádzania zmien v Štatúte PR.⁴⁵

Hlavným problémom, ako sa ukazuje, bolo zrealizovanie skúšobného verejného zvažovania, ktoré však podľa slov jeho účastníka „...nebolo verejným zvažovaním. Neprebehlo tak ako malo.“⁴⁶ KooR bola vyzvaná, aby zverejnila výsledky bodového hodnotenia jednotlivých projektov v rámci verejného zvažovania.⁴⁷ Verejného zvažovania sa zúčastnili len predkladatelia projektov, ktorí projektom pridelovali body (min.1- max.5) podľa toho, ako plnili jednotlivé vopred stanovené kritériá (kritériá mali rovnakú váhu). Tieto v roku 2019 vytvorila KooR a boli nasledovné:

1. kritérium: Udržateľnosť a potenciál projektu

⁴³ Dôvodová správa k štatútu participatívneho rozpočtu

⁴⁴ Elektronická komunikácia s respondentom 1, 31.7.2019

⁴⁵ Zápisnica zo 4. zasadnutia MsZ (30.4.2019) [cit.31.7.2019] Dostupné na:

<https://egov.banskabystrica.sk/FileOutputHttpHandler.ashx?arguments=CNBHoy2jmHcqlgVNOvujCUnNFguwFYAF%2fGWbspPx5Pi3mCxllFo7sf2Y4V8ou8VNncEly8cVVW8P4tqzhsQUBA1EUUz4hbk7A%3d%3d>

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Pozri viac tu: <https://utopia.sk/liferay/web/banska-bystrica/bb-news>

2. kritérium: Komunitný prínos
3. kritérium: Participácia cieľovej skupiny
4. kritérium: Originalita
5. kritérium: Dopad na životné prostredie

Každé z kritérií bolo podrobnejšie vysvetlené, pričom najväčší priestor bol venovaný vysvetleniu kritéria 4 - originalita, ktorá napriek svojej abstrakcii bola pretransformovaná do troch „chápání“, a síce: ako prínos niečoho nového do lokality realizácie projektu; „marketingový“ rozmer projektu, komunity a/aj participatívneho rozpočtu a inovatívny prístup k riešeniu aktivít, ktoré nemusia byť sami o sebe originálne. Po analyzovaní výsledkov pokusu o verejné zvažovanie a aplikovania princípů priemerovania výsledkov oboch typov hlasovania by sa projekty, za ktoré hlasovali občania vo fyzickom hlasovaní nepresadili a neboli by zrealizované. Tiež sa ako rozporuplný ukázal bod štatútu PR, ktorý vymedzuje možnosť účasti na hlasovaní vo verejnom zvažovaní len predkladateľom projektu, ak KooR neurčí inak, čo v skúšobnom verejnom zvažovaní neurčila, napriek tomu, že túto možnosť mala. Spochybnená bola teda najmä správnosť a objektívnosť verejného zvažovania, ak „malá“ skupina predkladateľov projektov má rovnaké postavenie v možnosti ovplyvniť konečné poradie projektov ako niekoľkonásobne väčšia skupina občanov participujúca o fyzickom hlasovaní.⁴⁸ Podobne bol kritike podrobený aj bod o nevyhnutnosti hlasovať za minimálne dva projekty, čo bolo považované za nedemokratické.

V nadväznosti na tieto tzv. „nášľapné míny“ znenia Štatútu PR z apríla 2019 bol pripravený a predložený návrh na ďalšiu novelizáciu Štatútu PR, ktorá uvedené sporné body riešila t. j. oslabila pozíciu verejného zvažovania tým, že dostalo len odporúčací charakter a vážovanie oboch typov rozhodovania bolo zrušené. Tiež bola zmenená nevyhnutnosť hlasovania za minimálne dva projekty, na možnosť hlasovať za minimálne jeden projekt.⁴⁹ K schváleniu novej verzie Štatútu PR došlo 25. 6. 2019 uznesením č. 240/2019⁵⁰. Toto rozhodnutie vyvolalo reakciu členov KooR, ktorí sa 27. 6. 2019 vzdali svojho členstva. Hlavné dôvody uviedli v liste adresovanom primátorovi ako aj poslancom MsZ.⁵¹ Poukazujú na rozhodnutie bez diskusie, na rozhodnutie, ktoré bolo zrealizované bez oboznámenia KooR a bez vytvorenia priestoru na vyjasnenie zámerov, ktoré k zmene viedli. „V dôsledku spôsobu, akým došlo k posledným zmenám Štatútu a diametrálne odlišným predstavám o princípoch participatívneho rozpočtu medzi poslancami MsZ a členmi KooR sme sa rozhodli nasledovne: všetci členovia KooR sa k dátumu 27. 6. 2019 vzdávajú svojho členstva v KooR.“⁵² V súčasnosti je v Banskej Bystrici nová KooR, ktorá bola zvolená na mimoriadnom diskusnom fóre a proces participatívneho rozpočtu pokračuje ďalej v zmysle platného Štatútu PR.

Na záver

Participatívny rozpočet v Banskej Bystrici je stabilnou súčasťou fungovania samosprávy a v priebehu jeho päťročného fungovania zbieral skúsenosti, na ktorých sa snaží stavať. Jeho začiatky vychádzali zo silného záujmu jednotlivcov zaviesť tento prvok do fungovania samosprávy, využiť PR ako participatívny nástroj, ako jeden zo spôsobov ako zvýšiť záujem občanov o dianie vo svojej samospráve. „... politika sa zapuzdruje a odpája od zdroja legitimacy, ľudia tomu neveria a trestajú politikov nezáujmom sa zúčastňovať na volebnom procese, čo je samozrejme pre politika veľmi

⁴⁸ Zápisnica z 5. zasadnutia Mestského zastupiteľstva. [cit.18.8.2019] Dostupné na:

<https://egov.banskabystrica.sk/FileOutputHttpHandler.ashx?arguments=CEQUkmhoVe2a%2bUoV%2f7%2bhoGoqz%2fhwNOp%2ftOuUAoyLgf7PLjlgpgyao%2fmDWNzvSkYxDoQLeODa1ViGBOnYN%2fxX6eF%2fohdX2dt%2bQ%3d%3d>

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Pozri viac na:

<https://egov.banskabystrica.sk/FileOutputHttpHandler.ashx?arguments=CN6nh5mxaDeJIHbf4Pi7g6NvzJH%2b3C%2bbuNS2Gt65LukHgFMTelaCLprduCNSAxIL8qzGAXwgqBYJSIL%2f83%2br5gFcywKXQ3Lg%3d%3d>

⁵¹ Viac pozri: https://utopia.sk/liferay/web/banska-bystrica/domov/-/asset_publisher/TLJXe6GGmWCf/content/demisia-koor-pr-bb?redirect=https%3A%2F%2Futopia.sk%2Fliferay%2Fweb%2Fbanska-bystrica%2Fdomov%3Fp_id%3D101_INSTANCE_TLJXe6GGmWCf%26p_p_lifecycle%3Do%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D3

⁵² Ibid.

príjemný trest.. Je to zdroj obnovenia legitimacy tým, že ľudia dostanú naozaj reálnu a hmatateľnú páku ako meniť svoje okolie a ľudí najviac zaujíma to, čo sa deje pod ich oknami.“⁵³

Participatívny rozpočet v Banskej Bystrici vznikol ako iniciatíva „zdola“, ktorá postupne hľadá a pomaly aj nachádza podporu aj u lokálnych politických reprezentantov, toto je však pomerne dlhý proces a úspech nie je úplne istý. Zavedenie PR v BB bolo teda občianskou iniciatívou, v úvode, zopár aktivistov, nadšených pre tento spôsob obnovenia záujmu a aktívneho zapojenia ľudí do tvorby lokálnej politiky. Nevyhnutným predpokladom na začatie fungovania participatívneho rozpočtu všeobecne je aspoň minimálny záujem zo strany volených predstaviteľov, v prípade Banskej Bystrice, poslanca MsZ, ktorý tento spôsob zapojenia občanov do tvorby politiky v samospráve podporil. Predstavy o tom, ako by mal PR vyzeráť sa však u oboch týchto aktérov líšil, kým jeden bol viac „utopistický“ v pozitívnom slova zmysle, druhý skôr pragmatický, poznajúc realitu samosprávnej politiky a táto línia uvažovania sa ukazuje aj neskôr v sporných momentoch PR, akým bolo napríklad zavádzanie verejného zvažovania.

Od svojho začiatku je participatívny rozpočet v Banskej Bystrici po procesnej stránke takmer úplne v réžii KooR, mesto Banská Bystrica vstupuje v prípade, že je oslovené KooR v nevyhnutných otázkach týkajúcich sa napr. verejného obstarávania či iných, skôr odborných aspektov realizácie občianskych projektov. Ide teda o občanmi riadený proces, ktorý má potenciál byť nezávislý od politických tlakov, ktoré sa pri delegovaní rozhodovacej právomoci o distribúcii verejných zdrojov môžu objaviť. Okrem jasne stanovených kompetencií a úloh KooR v Štatúte PR, ktoré zabezpečuje, existuje ešte množstvo „mravenčej“ práce, ktorá zostáva „neviditeľná“, je dobrovoľná a časovo náročná. Ako už bolo spomenuté vyššie, KooR sa každým cyklom PR v BB mení, minimálne čiastkovo, aj ako prevencia vyhorenia členov KooR, ktorá môže byť reálnou hrozbou. Priebežnej práce počas procesu PR je veľa a vzhľadom na to, že ide o pro bono aktivity realizované vo voľnom čase jednotlivých členov KooR, si vyžaduje aj osobný záujem a vytvorenie podmienok na úkor iných činností. Nevyhnutným predpokladom je však aj dostatočný počet zanietených občanov, ktorí sú ochotní svoj čas venovať realizácii PR, v opačnom prípade reálne nedochádza k ich výmene. Toto bol aj prípad KooR v Banskej Bystrici, kde k tejto obmene v priebehu 5 rokov neprišlo a v podstate PR „stála a padala“ na tých istých ľuďoch. Zmenu priniesol až rok 2019.

Jedným z najzaujímavejších a dôležitých momentov, ktorý sa udial za existenciu PR v BB bol práve pokus o zavedenie verejného zvažovania - deliberácie ako jedného z krokov rozhodovania o tom, ktoré projekty získajú podporu a budú realizované. Ako ukázala realita Banskej Bystrice v realizácii tohto kroku sa „niekde stala chyba“ a krok smerom k verejnému zvažovaniu bol silným nárazom PR v BB natoľko, že zmena Štatútu PR v BB bola zrealizovaná z pozície autority v rámci mestského zastupiteľstva, čím sa v základoch otriasla nezávislosť PR v základoch, spôsobila rezignáciu KooR a načas paralyzovala fungovanie PR v BB. Pri spätnom uvažovaní nad možnosťami dôvodov zlyhania zavedenia deliberácie bolo zrejme nesprávne odhadnutie pripravenosti občanov, ale aj ich volených zástupcov na tento krok. Ako konštatuje respondent 1 od začiatku bol záujem občanov o PR veľmi nízky na hranici 30 ľudí na diskusných fórach väčšinou predkladatelia projektov a ich podporovatelia. Kde je pretrvávajúci problém nízkeho záujmu o PR v BB, na to sa dodnes hľadá odpoveď. A to sa prejavilo aj v procese zavádzania deliberácie, ktorej široký význam v podpore budovania rešpektujúcej a otvorenej komunity, so snahou o spolupatričnosť a citlivosť k zraniteľným, bol poznačený nízkou účasťou v diskusii. Váha deliberácie v hlasovaní bola rovnaká ako hlasovanie a toto bolo považované za neférové a popierajúce demokratické hodnoty.

To, čo je možné naučiť sa na prípade snahy o zavedenie verejného zvažovania v Banskej Bystrici je negatívny vplyv opomenutia základného nevyhnutného kroku, ktorému ak nie je venovaný dostatočný čas a priestor, môže ohroziť konečný úspech. „Ukazuje sa, že sme mali ideu (deliberácie pozn. autorky) najprv riadne rozdiskutovať s verejnosťou a vysvetliť, čo a prečo a až potom to ukotvovať Štatútom“, konštatuje respondent 1 v reflexii na chyby, ktoré mohli spôsobiť neúspech pokusu o zavedenie deliberácie. Dostatočné informovanie a vytvorenie priestoru na kladenie otázok

⁵³ Rozhovor 1, vykonávaný osobne, rozhovor nahrávaný, 22.10.2018

a získavanie odpovedí sú prvými priečkami, ktoré tvoria základ všetkých participatívnych procesov, obzvlášť dôležité v prípadoch, kedy ide o inovátné, nové aktivity, kam patrí aj zavádzanie verejného zvažovania.

Od poslednej zmeny Štatútu PR v BB verejné zvažovanie obnovené nebolo, je však predmetom diskusií podobne ako iné výzvy spojené s procesmi PR ako napríklad spôsob hlasovania (elektronické a/alebo fyzické), minimálny počet hlasov, ktoré je potrebné odovzdať pri hlasovaní za projekty a pod. Participatívny rozpočet prebieha ďalej a čas ukáže, či a kedy sa otvorí okno príležitosti a PR v BB sa posunie smerom k otvorenejším a komunitu budujúcejším procesom

Použitá literatúra

1. Brutovská, G. a Marošiová, L. (2019). *Inšpiratívne riešenia zapájania obyvateľov do rozhodovacích procesov: Prípadové štúdie zo siedmich samospráv na Slovensku*. [elektronická verzia]. Dostupné na: <https://www.dvepercenta.sk/mala-asignacia/pripadove-studie-zo-siedmich-samosprav-slovenska/?fbclid=IwAR1Rq4X7S6CyaW1XdEXglteXezsp-rsOCCbtr8Cnal6ZqTHQ5yKZ-i6xBuM>
2. Bučko, M. (2.10.2013) *Banskobystričania budú priamo prerozdeľovať 20-tisíc eur z rozpočtu*. [cit.31.7.2019] Dostupné na: <https://bbonline.sk/banskobystriciania-budu-priamo-prerozdelovat-20-tisic-eur-z-rozpocetu/>
3. Dôvodová správa k štatútu participatívneho rozpočtu. [cit.31.7.2019] Dostupné na: http://materialy.banskabystrica.sk/mestske_zastupitelstvo/2013/2013_12_10/08%20-%20Štatút%20participat%C3%ADvneho%20rozpočtu%20mesta/Dôvodova%20sprava%20P.R.pdf
4. Oznámenie na FB skupine Participatívny rozpočet pre BB, 31.5.2019, autor: Miroslav Šimkovič
5. Oznámenie na FB skupine Participatívny rozpočet pre BB, 2.6.2019 o 20:43, autor: Miroslav Šimkovič
6. Štatút Participatívneho rozpočtu mesta Banská Bystrica. (2019) [cit.31.7.2019] Dostupné na: <https://mestobbweb01storage.blob.core.windows.net/production/2019/07/Úplné-znenie-Štatútu-participat%C3%ADvneho-rozpočtu-Mesta-Banská-Bystrica.pdf>, §2
7. Zápisnica z 25. zasadnutia Mestského zastupiteľstva. [cit.31.7.2019] Dostupné na: http://mesto.banskabystrica.sk/index.php?id_menu=1570&module_action_2297_id_zas=13706&module_action_2297_id_type=5#m_2297
8. Zápisnica zo 4. zasadnutia MsZ (30.4.2019) [cit.31.7.2019] Dostupné na: <https://egov.banskabystrica.sk/FileOutputHttpHandler.ashx?arguments=CNBH0y2jmHcqI9VNOvujCUnNFguwFYAF%2fGWbSpPx5Pi3mCxIIF07sf2Y4V8ou8VNncEly8cVVW8P4tqzhsQUBA1EUUz4hbk7A%3d%3d>
9. Zápisnica z 5. zasadnutia Mestského zastupiteľstva. [cit.18.8.2019] Dostupné na: <https://egov.banskabystrica.sk/FileOutputHttpHandler.ashx?arguments=CEQUkmh0Ve2a%2bU0V%2f7%2bhoGoqz%2fhwNOp%2ftOuUA0yLgf7PLjl9pgyao%2fmDWNzvSkYxD0QLeODa1ViGBOnYN%2fxX6eF%2f0OhdX2dt%2bQ%3d%3d>
10. Zásady rozpočtového hospodárenia mesta Banská Bystrica, [cit.31.7.2019] Dostupné na: http://materialy.banskabystrica.sk/mestska_rada/2013/2013_08_27/07%20-%20Zásady%20rozpočtového%20hospodárenia/Zasady%20rozpocetoveho%20hospodarenia_pripomienky.pdf,

Realizované rozhovory

1. Rozhovor 1, vykonávaný autorkou, rozhovor nahrávaný, 22.10.2018
2. Rozhovor 2, vykonávaný autorkou, rozhovor nahrávaný, 23.10.2018
3. Rozhovor 3, vykonávaný autorkou, rozhovor nahrávaný, 2.8.2019
4. Elektronická komunikácia s respondentom 1, 31.7.2019